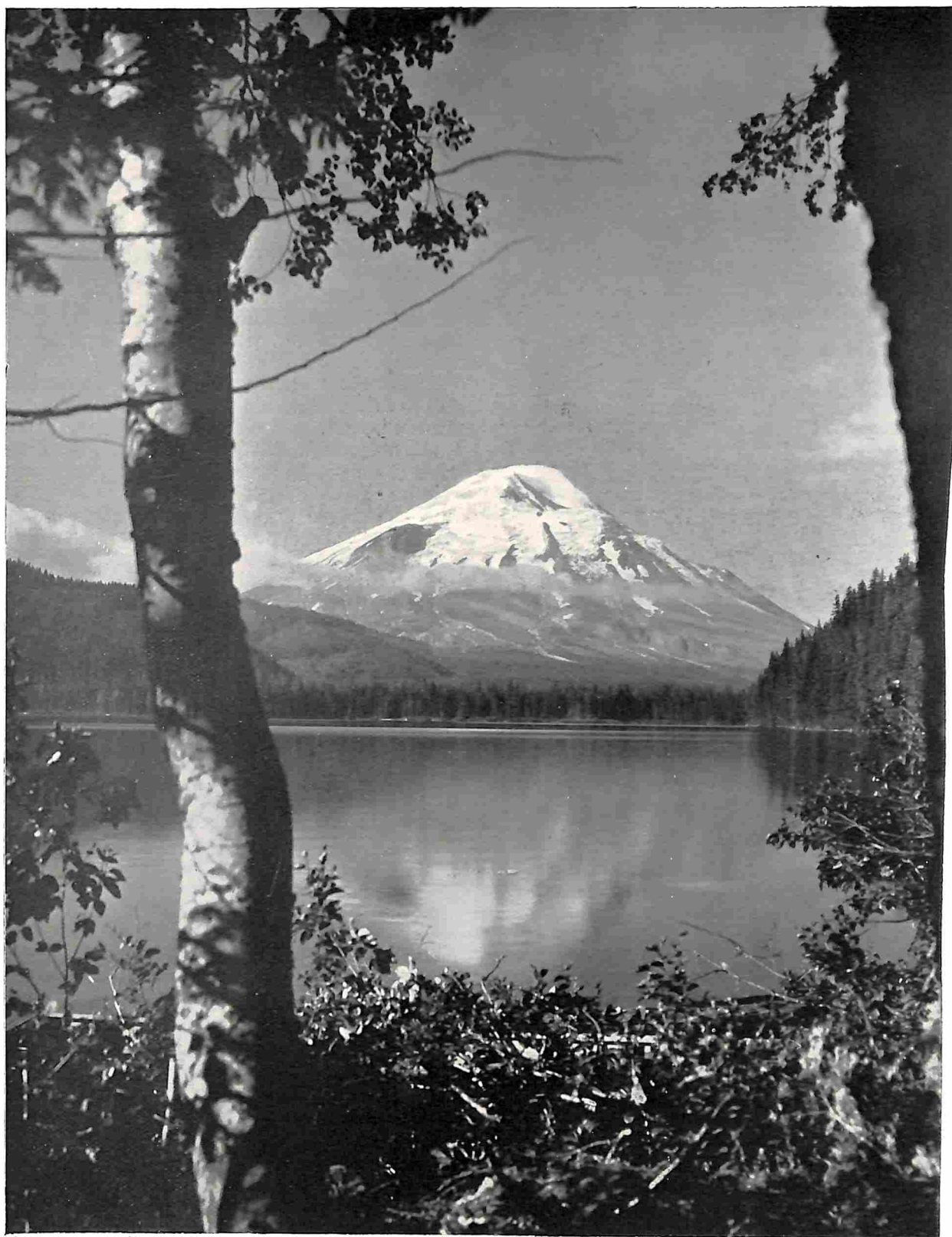

BUITEN

24^E JAARGANG N°. 45

ZATERDAG 8 NOVEMBER 1930

Foto Northern Pacific Railway

*DE SINT-HELENS, EEN BERGKETEN TEN NOORDEN VAN PORTLAND IN DEN
STAAT OREGON (U.S.A.)*

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

DE SINT-HELENS, EEN BERGKETEN TEN NOORDEN VAN PORTLAND IN DEN STAAT OREGON (ILL.) . . .	BLZ. 529
IN DE VAL GELOOPEN, DOOR WILLIAM HAMILTON OSBORNE	BLZ. 530
IN DE „VALLÉE DE LA TINÉE” (ALPES-MARITIMES), (GEÏLL.), DOOR THÉO DE VEER	BLZ. 532—533
ST. MARTIJN (GEÏLL.), DOOR W. S.	BLZ. 533—534
HET BOEK EN DE MENSCHEN (GEÏLL.), DOOR ARN. SAALBORN	BLZ. 535—536
TERZIJDE VAN „DE STREEK” (GEÏLL.), DOOR F. VAN WIJGCHIEL	BLZ. 536—539
VALENCIA. III DE WATERRECHTBANK, DOOR DE WIT	BLZ. 537
DE BONTE GEMEENSCHAP, DOOR MATTY VIGELIUS	BLZ. 539
ADAM IN 1929, DOOR BURT McCONNEL (5)	BLZ. 539
EEN STANDPLAATS VAN RICKSHAWS TE PEKING (ILL.)	BLZ. 540

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam, Met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Nieuw verschenen nummers 25 cts., oudere 50 cts.

IN DE VAL GELOOPEN

2) DOOR WILLIAM HAMILTON OSBORNE

GELUKKIG”, zei Maurice, „heb ik weinig last van zijn stokpaardjes. Ik voel uit mijn aard weinig drang om de dingen te doen, die hij verbiedt”. Hij verbleekte even en zijn spieren spannen zich. Hij stak zijn hand uit en legde ze op Flomerfelt's arm. „A propos”, zei hij fluisterend en keek spiedend om zich heen, „wat wij doen — onze zaken op de beurs, bedoel ik — is vertrouwelijk, hoor, strikt vertrouwelijk”. Hij lachte zenuwachtig. „Het zou niets voor hem zijn hoor — de ouë zou een beroerte krijgen als hij wist, dat ik speculeerde. Ik denk toch niet, Mr. Flomerfelt, dat er een schijn of schaduw van een mogelijkheid is, dat Richard Ryder het ooit te weten komt, wel?”

„In geen duizend jaar”, antwoordde Flomerfelt. „Niet als gij u niet aan cocktails bedrinkt en 't er zelf uitflapt. Mr. Maurice”, zei hij, „wij hebben aardig aan u verdiend. Ik hoop, dat gij vindt, dat u ook voordeel hebt gehad door zaken met ons te doen?”

„Dat heb ik”, zei Maurice. „Maar toch niet zoo veel als wanneer ik mijn eigen zin had gevolgd en voor het heele bedrag West Virginia kolen had gekocht”.

„In het resultaat hebt u gelijk”, wierp Flomerfelt tegen, „maar u gaat van een verkeerde redeneering uit. Toen u bij mij kwam, leek het een dwaasheid West Virginia kolen te koopen. Dat ze omhoog zijn gegaan is zuiver geluk. Hoe kwam u juist op dat fonds?” vroeg hij.

„Misschien bijgeloof”, zei Maurice. „Mijn vrouw en ik speculeeren al een paar jaar op de Beurs. Niet met geld”, haastte hij zich erbij te voegen, „alleen in de krant, be-

grijpt u. Iederen ochtend placht zij dan een fonds uit te zoeken om te koopen en ik een ander. Maar koopen deden we natuurlijk niet. Dan zagen wij 's avonds na, wat wij zouden hebben verdiend of verloren; en, Mr. Flomerfelt, twee jaar lang was West Virginia kolen de beste en veiligste koop; en dus — feitelijk, al staat het nu nog zoo hoog, zou ik nog wel willen koopen”.

„Geen denken aan”, zei Flomerfelt.

Maurice sloeg met zijn vlakke hand op de tafel „Jawel”, zei hij. „Ik heb er zoo veel vertrouwen in, dat ik u hierbij een order geef om twee honderd contant te koopen”.

Flomerfelt schudde het hoofd. „Wacht tot morgenochtend”, opperde hij. „Misschien bent u dan van gedachten veranderd”.

„Ik zal tot morgenochtend wachten”, antwoordde Maurice, „maar van gedachten veranderen, doe ik vast en zeker niet”.

Een uur later, op zijn kantoor, liet Flomerfelt weer zijn vertrouwensman bij zich komen.

„Het gaat over Maurice”, zei hij.

„Wij kunnen hem de duimschroeven aanzetten, wanneer u dat verlangt, mijnheer”, zei Welch. „Wij hebben een half dozijn waardelooze fondsen, die we binnen een week van de hand moeten doen. Waarom zouden we niet wat bij Maurice loozen?”

„Hoe staat zijn rekening?” vroeg Flomerfelt.

„Hij heeft nog niets opgenomen, mijnheer”, antwoordde Welch.

Flomerfelt schudde het hoofd. „Ik weet niet, of de tijd wel al gekomen is”, peinsde hij. Er zitten misschien nog kansen in Maurice. Wellicht brengt hij andere klanten aan”.

„Daar hoeft u geen oogenblik aan te denken”, zei Welch. „Hij is zoo gesloten als een oester. En gaat met heel weinig menschen om”.

„Best mogelijk, dat je gelijk hebt”, zei Flomerfelt. „Maar toch is de tijd nog niet gekomen: bovendien wil hij West Virginia kolen koopen”.

Welch's gezicht werd langer. „Dat is een goeie koop, mijnheer”, zei hij somber, „dat bevalt me niet, dat hij kolen wil koopen. Wij moeten die andere fondsen kwijt raken en Maurice is de man, dien wij noodig hebben”.

Flomerfelt haalde zijn schouders op. „Wij zullen hem nog één kans geven, Welch”, zei hij tenslotte. „Wij zullen zijn order voor West Virginia kolen accepteren”.

De order kwam en luidde voor driehonderd stuks — het volle bedrag, dat Flomerfelt onder zijn berusting had.

Twee dagen later liet Flomerfelt Maurice spoorsslags roepen.

„Ik zei het u wel!” begon hij. „West Virginia kolen daalt”.

„Dat duurt niet lang”, zei Maurice optimistisch.

„Misschien niet”, antwoordde Flomerfelt „maar je laatste cent steekt er in, vriend Maurice. Ik moet meer surplus hebben”.

„Dat zult u hebben”, zei Maurice.

Flomerfelt schudde het hoofd. „Ik heb nog altijd gezien”, zei hij peinzend, „dat mijn cliënten, als ze weigeren mijn raad op te volgen, geplukt werden. U weet dat u het was die met alle geweld kolen wou koopen. U hebt mij de teugels uit handen genomen en als u in den afgrond stort, kunt u er mij de schuld niet van geven”.

„Ik ben niet bang”, zei Maurice. „Ik heb nog wat geld opzij gelegd. Dat kunt u dadelijk krijgen”.

Hij had het dadelijk. Den volgenden dag vroeg Flomerfelt om meer. West Virginia kolen daalde — en daalde — en daalde. Den derden dag gebeurde er iets. Om tien uur ging het fonds tien procent omhoog. Om half twaalf was het nog tien procent hooger.

„Welch”, zei Flomerfelt, toen het zoover was gekomen, „nu is de tijd rijp om dien Maurice de duimschroeven aan te zetten. Stuur hem een boodschap, dat hij zijn winst moet nemen en zijn kolen verkoopen; dan smeren wij hem dien anderen rommel aan en dien moet hij nemen”.

De firma Flomerfelt stuurde op heimelijke wijze bericht aan Frederic J. Maurice, dat hij moest verkoopen; maar ze kreeg geen order van Mr. Maurice. Die hield zich zoo stil als een muis. Noch schriftelijk, noch mondeling gaf hij een order op.

Flomerfelt, die nauwkeurig de koersen volgde, werd ook door Maurice's optimisme aangegrepen.

„Welch”, zei hij, „ik ga ook West Virginia kolen koopen”.

„Hebt u er wat van gehoord?” vroeg Welch.

„Ja,” antwoordde Flomerfelt. „Buchanan en zijn aanhang koopen alles op. Iemand wordt doodgedrukt. Let op, tegen drie uur staat kolen op twee honderd en tien. Hoor wat ik je zeg”.

Welch lette op. Flomerfelt evenzoo. Maar toch kocht hij nog niet. Hij was niet zeker van zijn zaak. Doch de geruchten bleven aanhouden. Langs allerlei kanalen bereikte Flomerfelt het bericht, dat zelfs tegen twee honderd West Virginia nog een goede koop was.

Om tien uur den volgenden dag noteerden ze 235; om elf uur 250. Om elf uur vijftien sloop Welch op zijn teenen de kamer in en fluisterde Flomerfelt wat in het oor.

„Het stijgt tot drie-tien, mijnheer!”

„Hoe weet je dat?” vroeg Flomerfelt. „Wie heeft het je verteld?”

Welch legde een vinger op zijn lippen. „Het komt uit dezelfde bron, mijnheer,” zei hij.

„Ben je er zeker van?” vroeg Flomerfelt.

„Absoluut,” zei Welch.

Weer sloop Welch weg. Flomerfelt's telefoonschel ging.

„Hallo!” zei een stem. „U spreekt met Maurice — Frederic J. Maurice”.

„Ja,” zei Flomerfelt, „en u spreekt met Flomerfelt”.

„Mr. Flomerfelt zelf?” vroeg Maurice.

„Ja,” antwoordde Flomerfelt. „Herkent u mijn stem niet?”

„Van het eerste oogenblik af,” zei Maurice „maar ik wou zeker zijn van mijn zaak. Mr. Flomerfelt”, vervolgde hij langzaam en heel duidelijk sprekend, „verkoop mijn West Virginia kolen onmiddellijk”.

„Tot welken koers?” vroeg Flomerfelt.

„Tot den koers van het oogenblik”, antwoordde Maurice. „U hebt mij toch wel goed verstaan? Verkoop mijn West Virginia kolen tot den koers van den dag en doe het dadelijk”.

„Ik versta u”, antwoordde Flomerfelt. „Ik moet ze tot den koers van den dag verkoopen en dat dadelijk doen”.

Hij verkocht ze dadelijk — tot den koers van het oogenblik — en aan zichzelf. Om elf uur twintig had hij dus voor zichzelf West Virginia kolen gekocht tegen twee-een-en-zestig en een half. De verkooporder was nog niet geboekt. Om elf-dertig gebeurde er iets — iets anders — een krach. West Virginia kolen daalden twintig punten. Om twaalf uur nogmaals vijftig. Daarna was er geen houden meer aan en zakten ze in elkaar als een gebarsten zeepbel.

Om één uur was alles afgelopen. De haussiers waren vernietigd en hun lijken werden weggesleurd. De contramineurs waren opgetogen. Buchanan en de zijnen waren verslagen; zijn zeepbel was gebarsten.

Flomerfelt, bleek als een dooie en bevend van ongewone opwinding liet Welch roepen.

„Welch”, zei hij, enkele woorden op een strook papier schrijvend, „laat Manning die order inboeken”.

„Wiens order, mijnheer?” vroeg Welch.

„Frederic J. Maurice”, zei Flomerfelt. „Ik heb ze vanmorgen opgenomen”.

„Kopen of verkoopen?” vroeg Welch.

„Kopen!” antwoordde Flomerfelt. „En ik heb drie honderd aandeelen voor hem gekocht tegen 261⁰/₁₀”.

Welch knipte met zijn linker ooglid. „En wat hebt u gedaan, mijnheer?” vroeg hij.

Flomerfelt dwong zijn trillende lippen tot rust.

„Ik voor mij, Welch”, antwoordde hij, „heb tot mijn geluk verkocht”.

* * *

Er lag een blijde glimlach om Frederic J. Maurice's mond toen hij Flomerfelt's kamer binnenstapte.

„Nou”, zei hij opgeruimd, „hoe heb ik dat gedaan?”

Flomerfelt bromde. „Ja, gedaan hebt u 't”, zei hij toornig. „U hebt uzelf een strop omgedaan en mij ook. U verdient een aframmeling. Ik zei u toch, dat u van West Virginia kolen moest afblijven”.

Maurice lachte. „Ik ben er nu toch af”, zei hij. „Nog net op het nippertje. Ik heb nog juist verkocht vóór de krach begon”.

Flomerfelt keek hem met de grootste verbazing aan. „Verkocht?” vroeg hij. „Door welken makelaar hebt u verkocht?”

Maurice staarde hem aan alsof hij er niets van begreep. „Natuurlijk door u”, zei hij. Een glans van groote genoegdoening kwam over zijn gezicht. „Flomerfelt”, zei hij, „ik houd er mee op. Dit is de eerste en de laatste keer, dat ik op

de Beurs gespeculeerd heb. Ik heb meer dan zestig duizend dollar verdiend en —”

Flomerfelt keek hem verbluft aan. „Ben je gek, kerel?” zei hij.

Maurice lachte. „Bijna”, antwoordde hij. „Ik heb nog nooit in mijn leven zooveel geld verdiend. Maar nu is 't uit, Flomerfelt”, vervolgde hij, „voor goed uit. Geef me je cheque. Ik neem mijn winst en dan is 't afgelopen”.

Flomerfelt bleef hem aanstaren. „Winst — cheque —” herhaalde hij. „Je bent gek, Maurice; je verlies heeft je zeker van je verstand beroofd — praat toch als een zinnig mensch!”

„Dat doe ik”, zei Maurice. „En dat weet je zelf heel goed. Ik neem mijn winst en dan houd ik er mee op.”

„Winst!” herhaalde Flomerfelt. „Er is geen winst. Je hebt verloren en jij moet een cheque uitschrijven, niet ik”.

Nu was het Maurice's beurt om verbaasd te kijken. Flomerfelt drukte op een knopje. Een oogenblik later kwam de boekhouder binnen met een boek en legde het open voor Flomerfelt neer.

„Ziehier”, zei Flomerfelt tot zijn cliënt, „hier vindt u een nauwkeurige opgave van uw rekenig met ons — of onze rekening met u”. Er kwam iets hard, metaalachtigs in zijn stem. „Wij moeten een cheque van je hebben Maurice en dat wel dadelijk”.

Maurice verbleekte. Hij legde zijn wijsvinger op de laatste post op de pagina.

„Wat beteekent dat?” vroeg hij.

Flomerfelt zette zijn lorgnet recht en keek naar de post.

„Dat beteekent precies wat er staat”, antwoordde hij. „Dat wij West Virginia kolen voor u gekocht hebben tegen 261⁰/₁₀. Dat was even voor de koers in elkaar zakke.”

„Maar”, protesteerde Maurice, „u hebt niet voor mij gekocht; u hebt voor mij verkocht”.

„Geen sprake van”, antwoordde Flomerfelt. „Kunt u geen Engelsch lezen?” Wij hebben gekocht, kerel — gekocht — niet verkocht”.

„U hebt verkocht”, hield Maurice vol. „Zoo luidde mijn order aan u — verkoopen, niet koopen”.

„Uw order!” herhaalde Flomerfelt. „Maar man, ik heb zelf je order opgenomen. Ik — Flomerfelt”.

Maurice knikte. „Over de telefoon”, zei hij. „en ik gaf u opdracht West Virginia te verkoopen tegen beurskoers, zooals gij u zult herinneren”.

„Ik herinner mij niets van dien aard”, wierp Flomerfelt tegen. „U hebt mij opgedragen West Virginia te koopen. U hebt de order per telefoon gegeven en ik heb ze telefonisch herhaald. Koop West Virginia kolen tegen beurskoers. Zoo luidden mijn instructies en die heb ik uitgevoerd”.

„Gij vergist u”, zei Maurice.

Flomerfelt stond op. Zijn oogen werden hard. Zijn blik hechtte zich aan den jongeren man.

„Maurice”, zei hij, „Flomerfelt vergist zich niet”. Hij staarde zijn cliënt aan en Maurice sloeg de oogen neer. Flomerfelt stak een beschuldigenden wijsvinger uit. „Maurice”, vervolgde hij, „ik dacht, dat je een eerlijk man was. Ik zie nu, dat je net bent als de rest — zoodra je in de knoei zit, zoek je je heil in een leugen. Vertel me eens”, vervolgde hij met verpletterende minachting, „waar was je gedurende de twee uren, dat wij vergeefs trachtten je te bereiken? Dat zou ik wel eens willen weten”.

„U trachtte mij te bereiken?” hakkelde Maurice. „Waarom?”

Flomerfelt bromde. „Dat is makkelijk genoeg te begrijpen”, zei hij. „Om surplus te storten natuurlijk. Waarom heb je je schuil gehouden? Dat alleen bewijst al je schuld”.

Maurice schudde het hoofd. „Ik heb me niet schuil gehouden”, zei hij. „Ik heb alleen aan de centrale in ons gebouw gezegd, dat ze geen boodschappen meer hoefden door te zenden. Ik heb dat gedaan misschien een halve minuut nadat ik u getelefoneerd had om te verkoopen. Ik zeg je”, riep hij luid, „dat ik genoeg verdiend had. Ik had er genoeg van”.

Flomerfelt's mond werd streng. Zijn gezicht werd onheilspellend, wraakgierig. Plotseling stak hij zijn hoofd vooruit, tot vlak voor Maurice's gezicht.

„Wat ben je toch 'n infame leugenaar, Maurice”, beet hij hem toe. „Je weet zoo zeker als wij hier staan, dat je me order gaf te koopen”.

„Ik gaf je order om te verkoopen!” herhaalde Maurice in stille wanhoop.

(Wordt vervolgd)

Foto Théo de Veer

AVOND IN DE VALLEE DE LA TINÉE

IN DE „VALLÉE DE LA TINÉE”

(Alpes-Maritimes)

(Vervolg)

BEWONDERAARSTERS waaronder, zoo wordt beweerd, in het bijzonder een Italiaansche prinses behoorde aan wien Bèz, bij een berooving, niet dan na haar eerst overeenkomstig den goeden vorm zijne excuses te hebben aangeboden en haar gracelijk de hand te hebben gekust, hare juweelen had ontnomen. ☼ Stemmig donker groen, warm violet, roodachtigbruin, mat topaasgeel, blank blauw, teer parelgrijs, . . . ja zie! welke kleur vind ik in de mij hier omringende bergen overdag eigenlijk al niet! En dat, beste vriend, onder een — er 's zomers bijna zoo goed als altijd — strak azuren hemel; hemel waarin alleen in den vroegen ochtend somwijlen een enkel blank wolkje plekt! Hetgeen, alles bijeen, mij hier sommige dagen meer dan eens doet denken aan een zekere eenzame vallei, — de naam er van wil mij op het oogenblik niet te binnen schieten, — die wij samen, op onzen tocht van Elizondo naar Pamplona, in de Pyreneeën doortrokken. Want evenals daarginder, aan de grens van Navarre, zoo vindt ge er rond m'n „vallée de la Tinée”, naast donkere, dicht beboschte toppen, giganteske, nijdig gegroefde en geribte, naakte rotsmassa's, barre, hoog bouwende berggevaarten met diepe flankkuilen en strenge, scherp geteekende zijruggen, — titanische steenmassa's van eene vaak overwelddigende schoonheid, en wat vorm en wat kleur betreft. ☼ IV. „Zoet” is het landschap hier dan ook nimmer. Trouwens, tusschen ons gezegd, ik zou waarlijk niet weten waar ergens in de Provence zulks maar een moment wèl het geval zou kunnen zijn. Integendeel! . . . vinden velen den Midi hier

zelfs niet eer ietwat „brutal”, — „brutal et positif comme un sculpteur”, gelijk Baudelaire het eens uitdrukte? (Zelfs . . . deden sommige plekken er een van m'n Parijsche vrienden eens niet inderdaad een oogenblik denken aan den Hoggâr, aan het zonedoorschroeiende bergland der mysterieuze Touareg?) „Brutal”, . . . ja kijk! misschien heeft men hier en daar geen ongelijk! Maar . . . haast altijd zult ge naast die „brutalité” er dan toch weer iets vinden, — een paar in bloem staande acacia's, of een enkelen, zilveren berk of een groep donkerroode, wilde anjers, of wat toefen gele brem, — waardoor deze, ik zou willen zeggen: niet overdreven wordt. Zie! zoo, bijvoorbeeld, kwam ik voor eenige dagen hier nog langs een oord waarvan het aspect nu juist niet terstond vriendelijk is, o! in de verste verte niet, doch . . . waaraan een waterval in het koele, donkere lommer van 'n paar zwaven goudbruin bemostende, kleine waterval over groen schen hooge, breed spreidende varens, een wondere charme gaf. En zoo zou ik je méér voorbeelden nog kunnen noemen. ☼ En . . . het weer hier doorgaans? Wel! weet dan, beste vriend, dat al is het hier daags, niettegenstaande de ruim duizend meter boven zee, soms toch aardig warm, en de laatste dagen zelfs „flink” warm. — warm met iets fluweeligs in de lucht zooals dat in het „arrière-pays niçois” 's zomers nu eenmaal traditie schijnt, — de avonden en de nachten hier in m'n vallei heerlijk, opwekkend koel zijn. (Koel . . . of schoon dan toch altijd nog zoo af en toe even met een ietsje zuidelijks). Ah! beste kerel, die avonden hier nu tusschen m'n

Foto Theo de Veer

IN DE VALLEE DE LA TINEE

bergen, die stille, stille avonden hier in mijn dal, wanneer door de volle, breed spreidende kastanjes en over het graan en over de bloeiende boekweit er zachtkens de zoele zefier speelt, en hier en ginds, hoog in 't donker, in de eenzame „cabanes” de lichtjes beginnen te schijnen, die avonden hier van goddelijke rust en schoonheid, wanneer boven „vallée” en „alpes” allengskens de sterren twinkelen gaan, waarlijk! ge moest ze kunnen komen meemaken! Ze kunnen komen meemaken, . . . luister eens! zou het nu heusch met je werk niet zóó te regelen zijn dat ge bijvoorbeeld . . . ? Doch halt! hierover uitvoeriger in een volgenden brief, „old boy!”

THEO DE VEER

ST. MARTIJN

ST. MAARTEN, 11 November, is van ouds een gewichtige dag in den kalender. ☞ Dan werd in vele plaatsen het vee uit de weiden naar de stallen gedreven, het dienstpersoneel kwam of ging en de pachten en renten moesten worden betaald. ☞ Te Antwerpen begon vroeger het belastingjaar met St. Maartensdag, om het volgend jaar op den vooravond van het feest te eindigen. Dien dag werd den meester een gans gegeven, de kinderen kregen „oorlof” en trokken langs de straten om hout en turf in te zamelen voor de St. Maartensvuren onder het opdreunen van:

„Sinte-Maarten is zoo koud,
Geef een turfje of wat hout,
Om hem te verwarmen . . .”

☞ Het ontsteken van St. Maartensvuren moet in zijn oorsprong worden teruggevoerd tot de heidensche noodvuren, welke dienden om de hoogere machten te verzoenen. In Brabant en op vele plaatsen in Limburg kan men, ook thans nog, op de heuvels langs de Maas met St. Maarten den rossen

gloed tegen den hemel zien afsteken, terwijl de kinderen met fakkels door de velden dwalen. ☞ Weken van te voren wordt het dorre loof van de gerooide aardappellanden verzameld en op groote stapels opgehoopt. ☞ St. Maarten is ook de tijd van de vallende sterren, welke in Staring's Almanak aangegeven staan van 11 op 12 November en ook van 15 tot 21 November. Dan beginnen de feestdagen en feestmalen, dan wordt de St. Maartensgans geslacht, die vroeger op tafel kwam, omringd met brandende kaarsjes. Die gans kon het weer voorspellen, al naar haar borstbeen was; was het wit, dan kon men een strengen winter verwachten en was het roodachtig, dan zou de winter zacht zijn. ☞ St. Maarten en de gans! Over den oorsprong van deze combinatie zijn talloze uitleggingen gegeven, de één al ingenieuzer dan de andere. De meest eenvoudige lijkt ons echter, dat wij in St. Maarten hebben te zien den plaatsvervanger en het gekerstende beeld van den wintergod Ullr. Daar aan Ullr als god van sneeuw en ijs de gans gewijd was, met haar wit vederdons, is dit dier ook op de St. Maartensviering overgegaan door het houden van een ganzenmaal. ☞ Over den persoon van St. Maarten verhaalt de legende het volgende. Hij werd geboren te Sabaria, in het jaar 316, het tegenwoordige Sombathely in Hongarije. Reeds jong vergezelde hij zijn vader, die krijgstruun was, naar Italië en toen hij den vereischten leeftijd had bereikt, moest hij dienst nemen in het Romeinsche leger en werd toen naar Amiens in Gallië gezonden. Het was aan de poorten van deze stad, dat zich de geschiedenis afspeelde, welke over hem verhaald wordt, n.l. dat hij de helft van zijn soldatenmantel afsneed en deze aan een verkleumden bedelaar gaf. Het was ook in Frankrijk, dat hij overging tot het christendom, nadat hij in Italië was opgenomen onder de z.g. Catechumenen. Hij! kreeg later ontslag uit den krijgsdienst en ging in de eenzaamheid wonen. Zijn volgelingen werden zoo

talrijk, dat zij een klooster stichtten, de latere Benedictijner abdij Ligugé. ☒ Omstreeks 372 werd hij tot bisschop van Tours gekozen, maar hij bleef zijn vroeger leven getrouw en woonde in een cel buiten de stad. ☒ Weer schaarden zich talrijke kluizenaars rond om hem heen en zij stichtten de groote abdij van Marmoutiers. ☒ Op de terugreis van Rome, verbleef hij in het klooster van Candes. Hij werd er ziek en stierf in den ouderdom van 81 jaar. ☒ Vooral in de middeleeuwen werd de heilige Martinus, of zooals het volk zeide, St. Maarten, in hooge eere gehouden. Eenmaal stond op den Dom te Utrecht zijn verguld ruitersstandbeeld, terwijl boven de vensters van den kloostergang verschillende episoden waren afgebeeld uit het leven van dezen populairen heilige. Zijn beeltenis stond ook in het oude wapen van Utrecht, evenals in dat van Doesburg en als de Stichtenaren, of zooals hun bijnaam was, de St. Maartensmannen, in den oorlog optrokken, dan klonk hun kreet: St. Martijn! St. Martijn! ☒ Gewoonlijk wordt St. Maarten afgebeeld als een Romeinsch soldaat, die zijn mantel met een zwaard doorsnijdt en een stuk aan een bedelaar schenkt. Het is ook op deze wijze, dat Antonie van Dyck hem heeft weergegeven; een ander maal zien we hem als bisschop, terwijl hij aal-

moezen uitdeelt. ☒ Het is een eigenaardig volksgeloof, dat men omstreeks St. Maarten eenige dagen mooi weer heeft, het z.g. St. Maartens zomertje, volgens de legende, dat toen St. Maarten zijn soldatenmantel gedeeltelijk aan den bedelaar had gegeven, hij hiervoor door zijn overste werd bestraft, niet wegens het schenken van een aalmoes, maar omdat hij het

gedaan had met 's lands kleeding! Hij werd daarom aan een boom gebonden en gegeeseld. Hij rilde van kou en pijn, maar de hemel had medelijden met zijn lot en zond een weldoenden zonnestraal, die ons nu nog ieder jaar wordt gegund. ☒ St. Maartensdag was ook de dag van den nieuwen wijn en daar Dordrecht in ons land de stapelplaats van den Franschen wijn was, werd hij daar op St. Maarten gekelderd. Edelen en poorters dronken dan een stevig glas en Prins Willem van Oranje kon dan ook in 1564 aan zijn broer Lodewijk schrijven: „Nous avons tenu la St. Martin fort joieul, car il y avoit bonne compagnie”. ☒ Ook de Duitschers kennen den St. Maartensdronk:

„Wer sich voll saufen kann, wird ein rechter St. Martens mann!
☒ Dat het gebruik was op St. Maartensavond een flink glas wijn te drinken, wisten ook de Saracenen tijdens de bezetting van Jaffa door de Deutsche kruisvaarders. Zij kozen dien dag voor hun overrompeling, omdat zij wisten, dat de Duitschers op dien dag niet volkomen nuchter meer waren. ☒ St. Maarten was dan ook zoo populair, dat hij de Hervorming heeft overleefd en nog tegenwoordig wordt in de Groninger veenkoloniën het loopen met den St. Maartensfakkel door de Protestantsche jeugd in eere gehouden, terwijl in de stad Groningen zelf, met zijn bekende St. Martinatoren, jaarlijks in den avond van den 11den November kinder-optochten plaats hebben. ☒ Wel is er in de 16de en 17de eeuw heel wat over te doen geweest. Het vieren van St. Maarten en vooral het eten van ganzen moest beschouwd worden als „papistische grouwel"! De Deventer hoog-

leeraar Martinus Schoockcius was hier volstrekt niet tegen. Hij droeg dan ook zelf den naam van den populairen volksheilige! ☒ November is de slachmaand en op een gewichtigen datum als St. Maarten in den kalender was, at men niet alleen ganzen, maar slachtte men ook varkens, zoodat in Duitschland wel eens gesproken werd van „Speckmärtten", terwijl bij ons vooral bij den kleinen man het slachten op dien datum een gewoonte was:

„Op St. Martijn,
Slacht de arme het zwijn".

☒ In sommige huisgezinnen verscheen den 10den November in het Zuiden van ons land St. Maarten, vergezeld van Sinter in het Krökken, welke laatste de arme voorstelde, aan wien St. Maarten zijn halven mantel had gegeven. Terwijl de kinderen zongen:

Vandaag is 't Sinter Merte
En morgen Sinter Krökke,
Dan komen die gooje herte,
Ein hölje of ein törfke
In Sinte Mertes körfke,
Holt, holt törf en holt
De winter is zoe kolt.

Foto W. A. P. Smil

ST. MAARTENSVUUR TE AMSTERDAM

Naar een oude prent

strooide Sinter Krökke kastanjes, noten en appelen over den vloer. ☒ Ook thans nog wordt St. Maarten te Venlo als schutspatroun in hooge eere gehouden. 's Middags rijdt hij gekleed als Romeinsch soldaat door de stad, vergezeld door een menigte schoolkinderen. ☒ Het kan haast niet anders of zoo'n gewichtige heilige in den volkskalender als St. Maar-

ten spreekt in de volksweerkunde een woordje mee:
Zoo het loof niet valt voor St. Martijn,
Dan zal het een harde winter zijn.

en:
Nevels in St. Maartensnacht
Brenge winters kort en zacht.
☒ Talloos zijn de liedjes, welke door St. Maarten zijn geïnspireerd. Vermelden we tenslotte nog het liedje, dat de kinderen in de Altmärkische Wische, in de Mark Brandenburg gelegen, zingen, al trekkend langs de huizen, een liedje, dat stellig van Nederlandsche herkomst is:

Martens-Martens Vögelken
Met den verguldet Schnaevelden
Flog hoch ubern Wom (kippenloop).
Morgen is Sankt Marten!
Marten is een guden Mann
De uns dat wel doen kann.
De Appel und de Beeren (Peren)
De mag ook gar so geren
De Nött und de Kringeln
Mögen alle Kirger!
Marie, Marie maak upp de Dir
Er sinne en par arme kingerkens vör!
Geff se wat und lat se gan
Lat se anner jaar wedder kom!

☒ Welke vogel hier bedoeld wordt, is nog niet uitgemaakt.

W. S.

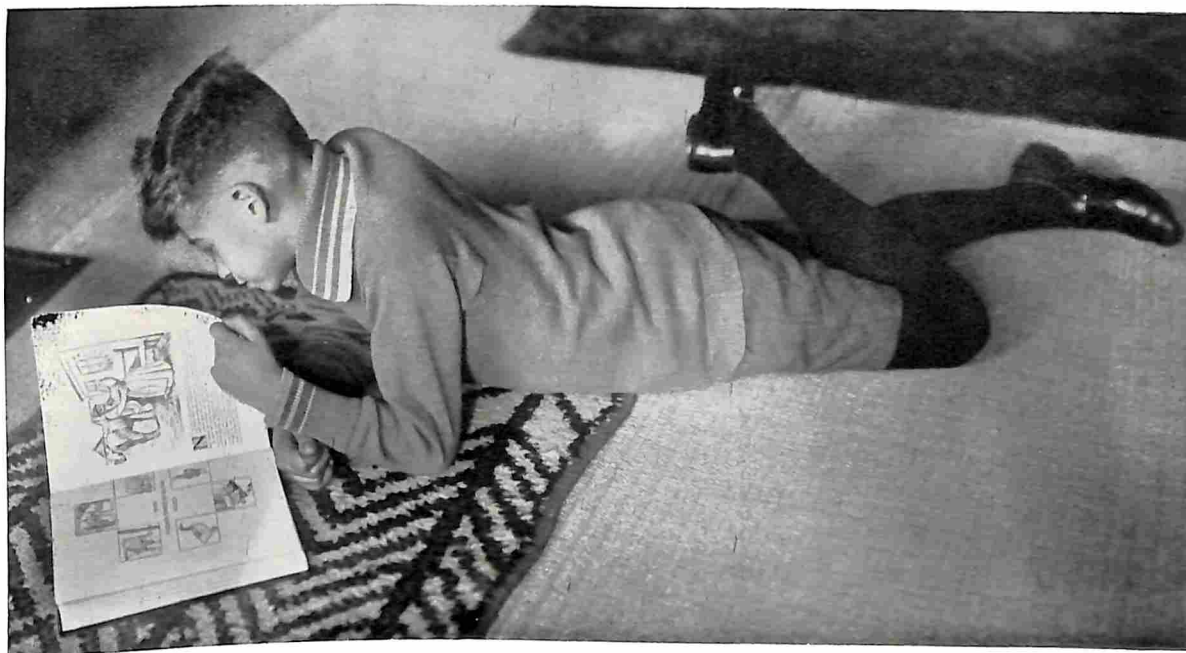

HET BOEK EN DE MENSCHEN. DE ROMAN

Het boek en de menschen

DE Ned. Uitgeversbond wil ter gelegenheid van zijn 50-jarig bestaan op 15 November a.s. een „boekendag” houden en o.a. door middel van pers en periodieken de aandacht van de groote massa vestigen op de cultuurwaarde van het boek. ☒ Is dit eigenlijk wel noodig? Zou er nog eenig mensch te vinden zijn die niet overtuigd ware van de vormende krachten die er van het boek uitgaan? Is er naast wat de sprekers doen en de beeldende kunstenaars, naast toneel en muziek en de machine eigenlijk wel nog iets anders te noemen dan het boek als de groote opvoeder van het levende geslacht? Zeker, er zijn duizenden die zonder boeken leven en werken, in wier bestaan het boek geen enkele rol vervult, er zijn huizen en gezinnen zonder boeken. Maar dan is het toch altijd nog de krant die de plaats van het boek inneemt. En vooral in de laatste jaren heeft de krant een inhoud gekregen die duizenden volkomen bevredigt voor hun geestelijke behoeften: zij is het wisselende boek geworden, het leerboek voor geschiedenis en politiek, voor staathuishoudkunde en kunst, voor sport en wetenschappen, zij is ook ontspanningslectuur, en kinderlectuur, stichtelijke en didactisch, kortom, zij vervangt voor allen, die den tijd meenen te missen voor meer bezinning op de geestelijke waarden des levens, volkomen het boek. ☒ Beteekent dit

feit nu, dat het boek heeft afgedaan? Niet meer noodig is? Talloos velen zijn er, vooral mannen, die er rond voor uitkomen, dat ze geen geduld meer hebben voor een boek, onverschillig of dit een roman of een wetenschappelijk werk is. Heel velen zijn er, die geheel door hun zaken in beslag worden genomen, die overdag aan de telefoon op het bureau zitten en des avonds moeten rusten en uitblazen van de inspannende, sloopende bemoeiingen van den dag. Talrijk ook zijn degenen, die overtuigd zijn, dat het leven zelf veel interessanter is dan het spannendste boek, die om zich heen zooveel „romans” beleven, zoodat iedere geschreven roman slechts een flauwe afspiegeling schijnt van dat leven. ☒ En zeker in onzen veel bewogen tijd is dat ook juist. Het is reeds lang niet meer zoo, dat het leven kalm en traag voorbijgaat als een trekschuit in een Catsiaansche vaart, of als een kabbelend vriendelijk beekje tusschen bloemrijke beemden. Luidruchtig en veeleischend is het leven geworden, als een luidspreker waar een demagoog doorheen buldert. Snel gaat het en oorverdoovend als een vliegmaschine met daverende motoren. Stilte en beschouwelijkheid zijn nauwelijks meer te vinden. ☒ En voor het boek, dat niet zonder de stilte en de bezinning leven kan, schijnt er geen plaats meer. ☒ En toch, juist in dezen wilden, mooien tijd snakt ieder mensch naar de rust en de stilte van de zachte stemmen van het boek. Hij bekent het zijn vriend ook gaarne in die zeldzame oogenblikken, wanneer zij elkander eens ernstig in de oogen kunnen kijken. Zij voelen het gemis en weten waar de bevrijding te vinden is. Als men zich maar eens kon losmaken uit de knellende boeien van het maatschappelijke. Als men maar eens buiten den tredmolen kon stappen en zich bevrijden van den druk dien de menschen op elkaar uitoefenen, zoowel in hun gemeenschappelijke ijdele vermaken en verpoozingen, als in hun „zaken” en beslommeringen. ☒ Zij weten: het boek geeft die bevrijding. Het boek geeft troost en verzachting, vergetelheid en rust. ☒ Het boek, waarin het leven der menschen is afgebeeld zooals in den roman, het boek, waarin een mensch zijn verlangens, zijn angsten en zijn verrukkingen uitzegt zooals in het gedicht, het boek, waarin een denkend mensch over zijn idealen en verwachtingen spreekt en over de mogelijkheden die hij ziet leiden naar het geluk. Het boek, waarin op de een of andere wijze schoonheid leeft en dat wat wij de ziel der dingen noemen. Het boek, eindelijk, dat in zijn bladzijden het innerlijke gebeuren recht doet wedervaren, het innerlijke gebeuren, dat er ten slotte toch is, maar dat wij vergeten zijn in de „onverzadelijke vlagen, waar zijn lied teloor ging” (zooals Scheltema het uitdrukte). ☒ De cultureele waarde van het boek: daar zijn de steenen tafelen met de wetten van Mozes, daar zijn de papyrus-rollen, en de handschriften der Grieksche en Romeinsche dichters, wijsgeeren en geschiedschrijvers, daar zijn de codices der geleerde klerken, de wiegedrukken der eerste boekdrukkers, daar zijn de Sancta Biblia, de commentaren, de oude ridderverhalen, daar zijn de primitieve geschiedverhalen en de oude boeken over natuur, heekunde en Godsdienst. Daar zijn de afschriften van het

HET BOEK EN DE MENSCHEN. HET KINDERBOEK

grootsche werk van den somberen Florentijn Dante Alighieri, van den staatsman Macchiavelli, van de sonnetten van Petrarca, de verhalen van Boccaccio, daar zijn . . . maar waartoe voort te gaan met een opsomming die in het oneindige kan worden voortgezet om te bewijzen, dat het boek het ding was en is, dat bij uitstek de hoogtepunten van het menselijk denken, verbeelden en gevoelen uitdrukt, waardoor wij, naast de werken der beeldende kunst de geheimen leeren kennen van het menselijk hart en den menselijken geest door alle eeuwen heen. ☞ En zoo is het nog altijd. Het publiek in de boekwinkels vraagt meestal alleen naar de „nieuwe boeken”, d. z. de boeken van het laatste jaar. Oudere werken genieten minder belangstelling. Men mag dit betreuren, maar ten slotte is het een feit, dat belangstelling voor „het boek van den dag” wél bestaat. En gezien onder het licht der geschiedenis vormt dat boek van vandaag dus wel degelijk een levende schakel in den gezamenlijken boekcultuur. Het blijkt, ook zonder eenige aanmoediging van welke zijde ook, een gevraagd artikel. Het wordt inderdaad beschouwd als een integreerend element in het cultuurleven. En een verheugend verschijnsel is het zeker, dat het doordringt tot

steeds breder lagen der bevolking. Duur is het nog wel en voor tallozen een onbereikbaar bezit. Maar ten eerste zijn er de leeszaalen en leesbibliotheken, waarvan het gebruik groot en groter wordt. En ten tweede komt er ook wel eens een goedkoop boek uit. Bij ons misschien nog wel te weinig. Een Reclam, een Knaur-editie, een Tauchnitz, een Everymans Library bestaan bij ons niet, al moeten we dankbaar zijn voor wat een Wereld-Biblio-

theek aanbiedt (maar waar zijn de oorspronkelijke uitgaves van twintig en dertig cent?) In Rusland gaf men lang voor de proletarische revolutie de klassieken uit voor enkele kopeken per deel, en werden groote schrijvers in twintig tot veertig deeltjes wekelijks cadeau gegeven bij simpele geïllustreerde bladen. Goedkope edities van goede romans en verzenbundels (in prijzen van 1 tot 2 gulden) zouden de „culturele beteekenis” van het boek in hooge mate bevorderen. Uitreiking als prijs van kleine, goede boeken aan de leerlingen van lagere volksscholen zouden op den duur het geestelijk peil van groote scharen helpen verhoogen. Reeds thans echter valt waar te nemen dat er veel meer gelezen wordt dan voor den oorlog, al zijn er ook nog duizenden, vooral onder de mannen, van hoog tot laag, in wier leven het boek geen rol speelt. ☞ Wij hebben in deze korte beschouwing de velerlei soorten boeken maar alle „het boek” genoemd. Natuurlijk behoorde onderscheiden te worden: het wetenschappelijk boek, het leerboek, het vak-boek, het litteraire boek (proza of poezie) het ontspanningsboek, het kinderboek. Elk dezer categorieën heeft haar eigen geschiedenis, invloedssfeer en cultureel doel. Bij deze is dit doel grooter dan bij gene. Maar voor alle geldt toch wel: Telkenmale als er een nieuw boek in huis komt, is er de vreugde die een lieve gast meebrengt. Er is kennis-making, er zijn de gesprekken over en weer. Er is, nadat het

zijn plaatsje in de rij bij de andere heeft gekregen, de prettige zekerheid van een volkomen betrouwbaaren vriend, die bescheiden weet te zwijgen als wij dat willen, maar ons tot troost, stichting, leering, ontspanning is, zoodra wij naar hem grijpen. Hij helpt ons om onszelf beter te zien, en onze medemenschen beter te begrijpen; hij is de stille venoot bij onzen geestelijken arbeid, de ziekentrooster aan onze legerstede, de wegwijzer en welsprekende redenaar, als wij met onze moeilijkheden geen raad weten. ☞ Eert het boek. En hebt het lief.

ARN. SAALBORN

Terzijde van „de Streek”

EEN wereldplaats is Wadway niet. ☞ Ge zult al een buitengewoon uitvoerige kaart moeten raadplegen om er het nietig gehucht te vinden. Toch heeft het nog zijn geschiedenis en wordt reeds voor vele eeuwen genoemd. Ja, we kunnen wel aannemen, dat het in die vervolgen dagen meer betekend heeft dan thans. Het heette toen Wadweide of Watweide en zelfs komt het in oude stukken voor als Wawert, stellig een samentrekking van den oorspronke-

lijken naam, doch die gemakkelijker in den mond lag. Van Medemblik uit vindt ge het in de landstreek de „Vier Noorderkoggen”, even ten Zuiden van genoemd Zuiderzeestadje. Een eenzaam land, een verlaten land. Wie er niet gewonnen en getogen is, zal er zich niet licht thuis voelen. Maar voor wie het boerenbedrijf lief heeft, wie het kweeke en vee houde in het bloed zit, een best, een opperbest land. Typisch Noord-Hollandsch polderland strekt

Foto R. H. Herwig

OUD KERKJE TE WADWAY

zich naar alle kanten uit. Droomerig ligt het stille plaatsje daar, met als centrum de kerk. Maar over den rijweg naar Hoorn kan het druk zijn, vooral op marktdagen, wanneer de boeren hun boter en kaas naar de markt brengen. Dan heeft de herberg aan den grooten weg, de oude, beklante pleisterplaats der boeren, het druk en wordt er reeds van te voren gebabbeld over prijzen en 't nieuws der boerderijen in den omtrek. ☞ Wadway behoort tot de gemeente Wognum. Reeds van verre treft u het aardige oude kerkje in dit wat eentonige landschap. Omgeven van hooge boomen, waarin de kraaien gaarne nestelen, rijst daar het grauwe gebouw, dat reeds van de dagen voor de reformatie dateert. De toren, zwaar en log herinnert nog aan dagen van oorlogsgeweld, waarvoor West-Friesland niet gespaard is gebleven en waarin soms ook het bedehuis het zwaar te verduren kreeg. Nog vrijwel onveranderd, sinds de dagen dat de Abt van Egmond er heer en meester was rijst deze toren boven het lage land aan zijn voet. Een armoedig zeskantig spitsje dekt hem af. Waarschijnlijk heeft daar vroeger een andere spits gezeten, maar het kan ook zijn, dat de toren nooit heelemaal is afgebouwd. In ieder geval heeft de arme gemeente thans geen geld om zich de weelde van een nieuwen kerkspits te veroorloven, want het aantal protestanten is er gering. Het is een land van hardarbeidende werkers van den grond. Stellig is het nabijgelegen Wognum veel aantrekke-

TERZIJDJE VAN „DE STREEK”. DE ACHTERZIJDJE VAN EEN WEST-FRIESCHE BOERDERIJ

lijker. Roept de naam niet dadelijk associaties bij u op van een buitenge-
woon ge-
oefend zang-
koor, dat onder de emi-
nente leiding van Jacob Kwast over-
al in het gansche land concerteerde in nog niet zoo heel lang vervlogen dagen? Reeds lang van te voren waren de zalen uitverkocht, wanneer het landelijke koor uit het eenvoudige boerendorp zich kwamen laten hooren. En ook ver over

de grenzen reikte de roem van het glaszuivere, parelende geluid van deze Noord-Hollandsche boerenzangers. Zangers uit Wognum, een schier onbekend plaatsje in de West-Friesche landouwen. ☒ Maar tegenwoordig verbinden tram en trein het met de omringende streken. Vruchtbaar bouwen weiland strekken zich naar alle kanten uit. Een welvarend plaatsje! De statige puntaken der groote West-Friesche boerderijen getuigen van welstand. Veebedrijf, zoowel als tuinbouw worden hier uitgeoefend. ☒ Het is dan ook niet te verwonderen dat de landsheeren reeds in de verre Middeleeuwen een belangstellenden blik op deze vruchtbare streken lieten vallen. De ambachten en dorpen Wognum, Wadway, Nibbixwoude en Hauwert, dat vroeger Oudebokswoude heette, kregen bij een handvest van Hertog Filips van Bourgondië, dat 13 April 1436 gegeven werd, een poortrecht en werden tevens tot „ten eeuwigen dage” aan de rechtbank van Hoorn onderhoorig gemaakt. Bovendien kregen de burgemeesters van die stad het recht in Wognum en de overige plaatsen een „vrede-maker” aan te stellen. Deze functionaris was echter aan de rechtbank te Hoorn rekenschap verschuldigd en de rechtspraak berustte bij schout en schepenen van die plaats. ☒ Het land tusschen Medemblik en Hoorn, dat eenigszins ter zijde ligt van wat men feitelijk onder de Streek verstaat — dat land van bloem- en roode koolen, van zaadkwekers en intensieve groentencultuur — is een lage, doch zeer welvarende polderstreek, waar lang niet iedereen zich

thuis zal gevoelen. Maar voor wie het verstaat er het goud uit den bodem te winnen een goed, een best land.

F. VAN WIJGHEL

VALENCIA

III. DE WATERRECHTBANK

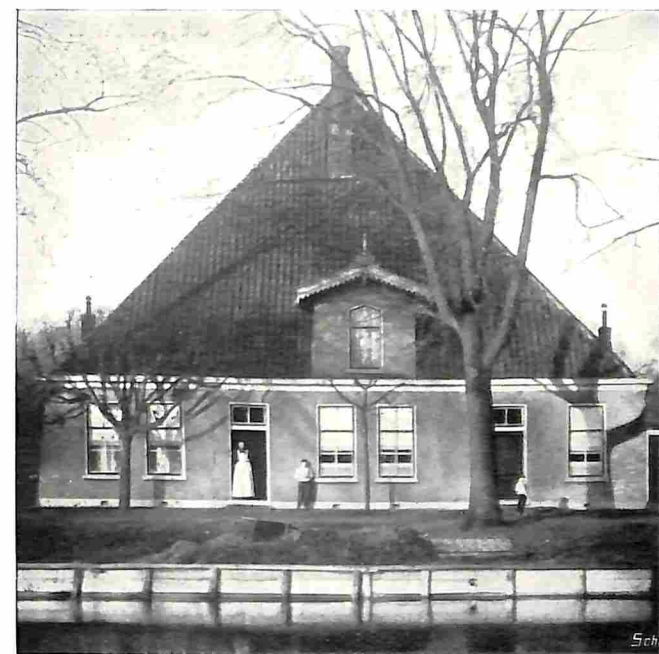
I K verwonder me erover, langs de stad niet de rivier te vinden, die Rio Turia of Guadalaviar heet. Op de landkaart wordt er uitdrukkelijk van gewaagd. Ook is er een bedding. Ze wordt zelfs ingevat door geweldige oevermuren en zeven zwaargebouwde bruggen voeren eroverheen. ☒ Maar daaronder stroomt geen rivier! Veel minder nog! Daar beneden zijn groene grasvelden en een herder voert er zijn kudde te grazen. Bij gindsche brug heeft de cavallerie haar exercitie-terrein en rijden de huzaren hun paarden af. Aan den anderen kant wordt ezelmart gehouden en de eigenaars dezer beesten komen aangereden over een weg, die opzettelijk van de kaai in het rivierbed voert. En er is een voetbalterrein. Niet zomaar geïmproviseerd! Neen, een regelrecht sportveld met tribunes aan beide kaaimuren, met betonnen zitbanken voor het publiek. ☒ Maar waar is de rivier? ☒ Het land om Valencia is aan alle zijden een vlak en vruchtbaar bouwland. De kust-

streek links, naar Sagunto toe, bestaat uit enkel tuinderijen en heet ook „la Huerta”, de Tuin. Niets dan groentekulturen. Een boomloos land. Slechts waar het zich hier en daar tot een heuvel verheft, zijn er broodboomen en olijven, die kringen schrijven om zijn hellingen en waar een groepje cypressen staat ligt een kerkhof. Zóó vlak

TERZIJDJE VAN „DE STREEK”. WEST-FRIESCHE BOERDERIJ MET BIJGEBOUWEN

is het om het groote enbonte tapijt der Huerta neer te leggen. Een tapijt, in welks roest-rooden grondeen veelkleurig en geometrisch patroon geweven is,

TERZIJDJE VAN „DE STREEK”. NOORD-HOLLANDSCHE BOERDERIJ MET PANNEN PYRAMIDE-DAK

waaraan dag aan dag natuur en menschenhanden nog verder werken. Daar ligt het fonkelende groen van opkomend koren naast bestorven stoppelveldjes, okerroode verschgeploegde stukken naast andere die lichtgroen gestippeld zijn met nieuw-geplante groente. En dat alles in kleine vakken, in kwadraten en rechthoeken, in reepen en strooken, overlans en overdwars, rechts en averrechts. En heel in de verte zoomen de bergen het af met een smalle strook violet. En er is een druk gedoe op het land. Er wordt geploegd en geplaut, men hoort zingen hier en daar en er is een komen en gaan van ezeltjes, die hun zadelmanen zoo vol groente geladen hebben, dat nog slechts een ezelskop en twee paar kleine hoeven uit den groenen berg steken. Slechts de lange, gele torens der vele dorpen in het rond rijzen uit deze bonte vlakke omhoog in de blauwe lucht. Niet aan den hemel heeft deze streek haar rijkdom te danken. Die hemel is altijd blauw en geeft maar zelden regen. Ze wordt gevoed en onderhouden door een systeem van kunstmatige bevoeiing, dat even vernuftig als oud is. Het daert ver voor de Mooren-periode, voor de Middeleeuwen, uit den tijd dat de Romeinen Spanje koloniseerden. Het water der rivier wordt in de bergen op groote hoogte in wijde bassins opgehouden en vloeit vandaar, door een uiterst fijn vertakt stelsel van kanalen en kanaaltjes, door alle velden der heele streek. Aan alle zijden waar een tuin aan andere tuinen grenst, ligt daar een kanaaltje tusschenin: een smalle, diepe greppel. Zijn randen zijn opgehoogd en als het grauwe, lemige water daar doorstroomt, komt het hooger te staan dan de tuin zelf. Men behoeft slechts, aan deze of aan gene zijde, een opening te maken in den rand en het water vloeit het tuinvak binnen als in een vlakken schotel. Niet alle kanalen loopen iederen dag. Het water wordt wijs en spaarzaam verdeeld: juist zooveel als noodig is voor den dorst der planten. En als deze gelescht is, stroomt het verder naar andere tuinen. Van het water, dat aan de rivier Turia haar wezen en bestaan moest verlenen, leven dus de tuinen der Huerta! Wat heeft dan de herder voor zijn geiten in het rivierbed te vreezen? Hij kan ze rustig laten grazen. En wie zijn ezel verkoopen wil, hij kome gerust met zijn beest onder de brug! En toch kan het gebeuren, dat men 's morgens iets blinkends ontwaart, waar gister het gras nog groeide. Een enkelen keer, in het voorjaar, als in de bergen opeens te veel sneeuw is gaan smelten en de bassins daar boven het water niet meer kunnen bevatten, gaat men 's morgens voorbij en ziet iets glinsterends golven langs de hooge kaaimuren. Dan is de rivier teruggekeerd en heeft haar weg en haar breede plaats tusschen de oevers weer ingenomen. En met eenige schaamte heeft ze den ouden emmer weggespoeld waarmee de jongens gisteravond daarbeneden nog speelden en met grimmig plezier bedekt ze de sporttribune tot aan haar bovenste banken. Voor een paar dagen begrijpt men dan, dat Valencia aan de Rio Turia ligt, zooals de landkaart leert en waarom er zooveel bruggen zijn. Een zoo kunstig en ingewikkeld systeem van sluizen en

Foto R. H. Herwig

WOGNUM

kanalen, moet noodzakelijk beschermd worden door een reeks verordeningen, die . . . overtreden worden. Daarenboven, aan het veld van iederen tuinder grenzen de velden van vier burens. Ze krijgen het water voor hun grond uit hetzelfde gemeenschappelijke kanaal. Hoe licht geschiedt daar een inbreuk op eens anders recht, hoe makkelijk ontstaat daar twist en oneenigheid. En daarom verwondert er zich niemand over, dat er voor deze zaken een eigen rechtbank, een „waterrechtbank”, is ingesteld. Maar waar in Europa bestaat er zulk een gerechtshof als dit „tribunal de las aguas” in Valencia? Een rechtbank welks rechters geen juristen zijn, die geen eigen gerechtsgebouw bezit en waarbij geen enkele advokaat is aangesteld of toegelaten? Want de rechters zijn de opzichters der zeven waterdistrikten. Elken donderdag om twaalf uur, houden zij zitting op de plaza de la Constitucion, in de open lucht, voor de kathedraal. Onder de bogen van de poort „der twaalf apostelen” wordt met een ijzeren traliehekje een kring afgebakend, waarbinnen de zeven rechters komen te zitten op ouderwet-

op ouderwet-

sche, hooge, groene trijstoelen. Zeven Valenciaansche boeren, in wijde stofkiesen, blootshoofds. De gerechtsdienaar aan den ingang van het hekje, met een korten piekstok in de hand, houdt orde onder het nieuwsgierige publiek en roept de partijen op. Klager en beklagde verschijnen inden kring, begeleid door de waterwacht van de plaats waar het vergrijp is geschied. Dan hoort men de getuigen à

charge. Als deze gesproken hebben verdedigt de beschuldigde zich naar best vermogen, zonder hulp van advocaten of getuigen. Op het oordeel hoeft men niet te wachten. De rechters fluisteren onder elkaar, hun hoofden neigen zich naar deze en gene zijde. En binnen enkele minuten spreekt de voorzitter het vonnis: meestal een geldboete. Daarmee is de zitting ten einde. Dit gerecht kost den partijen niets. De vonnissen hebben officieele rechtskracht; daartegen bestaat kritiek noch beroep. En den schuldige wordt het water voor zijn tuin onthouden, totdat hij zijn boete betaald heeft. Dit „tribunal de las aguas!” Men staat en kijkt met open mond! Deze rechtspraak van boeren over boeren, onder den vrijen hemel, voor de deuren eener kathedraal! En dat in het moderne Europa! In de derde stad van het land! En zooiets vandaag nog, volop in de twintigste eeuw! Die zeven bronzen boerekoppen, met den zilveren schijn van hun haar tegen den grauwen wand van het portaal, ze komen iemand voor als figuren op oude mozaïeken. Deze kleine kring op het asphalt binnen dat het is onberoerd gebleven! Zooiets dood-eenvoudigs, zooiets eerbiedwaardigs, iets zoo wortelvast in onzen tijd! Zooveel Spanje vindt men heden nog in Valencia!

DE WIT

Wij moeten blijven zoeken in hoogste wijsheid naar een gelouterden levensinhoud.

TERZIJDE VAN „DE STREEK”. EEN WEST FRIESCHE BOERDERIJ MET UITGEDEKT RIETEN DAK

DE BONTE GEMEENSCHAP

IN vrij primitief toilet schiet men elkaar haastig voorbij op weg naar de „Bains”. Het is nog vroeg in den morgen. De meeste gasten van het groote hotel slapen nog, maar zij, die zich onder de deskundige handen van baadster en masseuse gaan geven, werken een groot deel van het programma af vóór het ontbijt. In narrige ochtendstemming bekritiseert men elkaars toilet. „Goeie hemel, wat ziet die magere Roemeensche eruit in haar paars fluweelen kimono. Alsof ze naar een partij gaat. Idioot om je zoo op te dirken, als je eenvoudig gaat baden. Maar als ze zich niet zorgvuldig bijpleistert, nou, dan kun je 't wat goed zien dat ze een aardig eindje verwijderd is van de vijf-en-twintig, die ze voorgeeft te zijn”. ☼ „Ah, bonjour Madame, quelle pluie affreuse”. Mensch weet je niet anders! ☼ We wachten gezamenlijk in de kleine wachtruimte voor de „bains”. En mijn ergernis voor de paars fluweelen kimono met de groote gouden borduursels — ze lijkt wel een Chineesche Mikado — blijft stijgen. Ik voel me shabby in een eenvoudige, degelijk-Hollandsche ochtendjapon. Nee, zoo takelen wij ons niet toe om half zeven 's morgens. Mankeert nog maar dat ze haar lipstick en rouge gebruikt had! Daar komt Mrs. Wallis. Ik heb een zwak vóór Mrs. Wallis. Waarom? Dat weet ik niet. „Good morning, Mrs. Wallis. Bad weather again.” Maar waarom heb ik me geërgerd aan het zwierige toilet van de Roemeensche, als hier Mrs. Wallis voor me verschijnt in coquette happy-coat, met zwart satijnen pantalon, sigaret tusschen de vingers, de volmaakt gepermanente, sneeuw witte haren getooid met een geraffineerd zwart kanten boudoir-mutsje, dat ondanks moderne wultheid bij haar doet denken aan de zwart kanten hoofdtooi onzer groot-

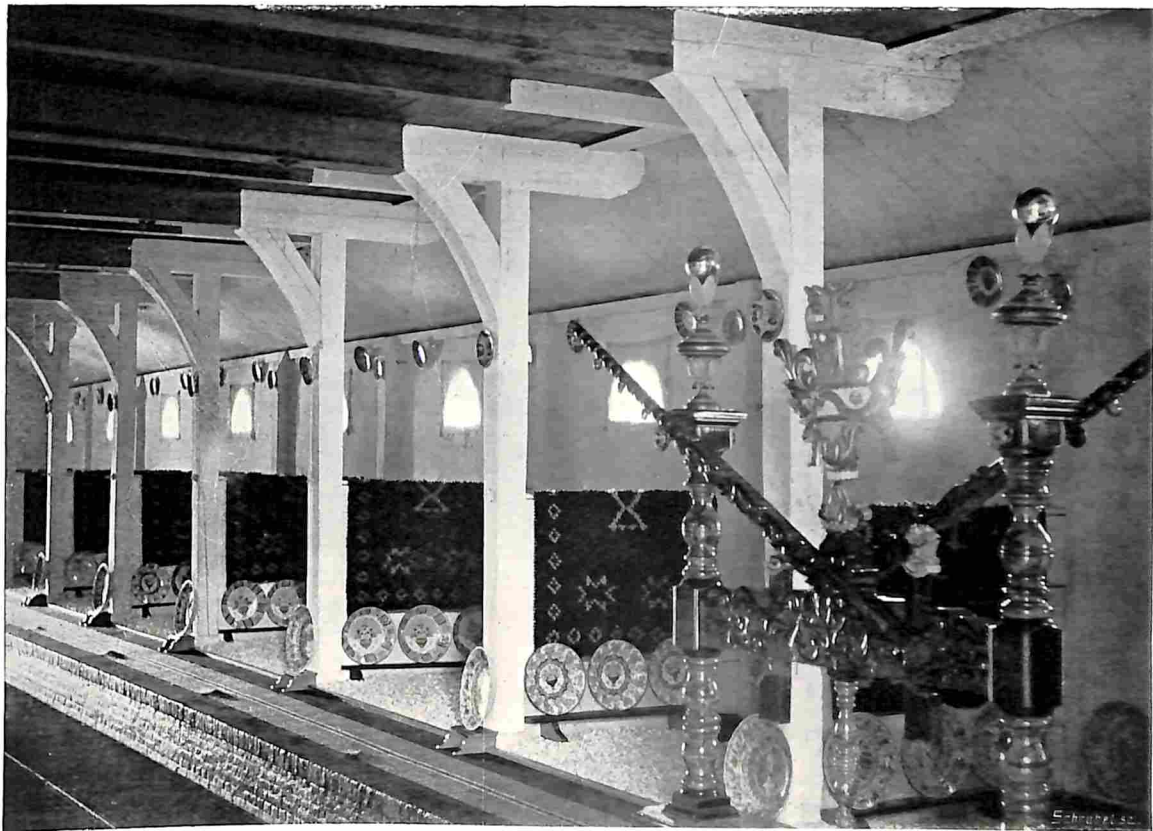
als U misschien wilt voorgaan, Mrs. Wallis . . . ?”
MATTY VIGELIUS

ADAM IN 1929

DOOR BURT McCONNEL

DE ELAND

5) BEAR Trap. Quebec. — 23 October 1929. — Na meer dan een maand het vóórhistorische leven te hebben geleefd, aldus vangt Burt McConnell ditmaal zijn verslag aan, geloof ik te kunnen vaststellen, dat de twee eerste weken het verschrikkelijkst waren. Gedurende die twee weken bestond mijn approviandeering uit twee eekhoortjes, twee konijnen en een visch. Totaal ongeveer 4 K.G., zoodat er weinig te verkwisten viel. Maar meer nog dan met het onvoldoende voedsel, had ik te

TERZIJDE VAN „DE STREEK”. EEN STAL IN EEN WEST-FRIESCHE BOERDERIJ IN DEN ZOMER

ouders? Welk een onuitbluschbare vitaliteit. De 75 lentes zijn reeds lang verstreken, maar reeds aan de lunch verschijnt haar pikante oude dames-kopje keurig gemaquilleerd; het gedurfde rouge leidt de aandacht af van de wijkende mondlippen. Een heldhaftige strijd tegen de natuur. Een herleefde Sarah-Bernard. En een nog flink uitzierende vijftiger biedt haar zijn arm om haar aan tafel te geleiden. Haar zoon? . . . Neen, haar man. Welken sterken geest moet deze vrouw bezitten, herbergen in haar broos, overslank lichaam, in haar fel protest om uit-gerangeerd te worden; hoezeer is zij nog meester van de situatie, ondanks het verholen lachje hier en daar van enkelen. Zij is een generaal, die op het veld van eer zal sterven. Ik kan er niets aan doen, dat ik Mrs. Wallis bewonder. Zoo zou ik ook oud willen worden. Maar die Roemeensche drooglat in haar aanstellerige jas . . . „Pardon het was mijn beurt. Maar

stellen met de kou en met den regen en met de moordende vliegen. Volgens mijn kalender, welke uit hout bestaat, waren van de 28 dagen er 4 waarop het hard sneeuwde, 12 waarop het flink en evenveel dagen waarop het minder hard regende. Dat noemt men in deze streek van Canada zomer! ☒ Dit wil volstrekt niet zeggen, dat ik een oogenblik spijt had van wat ik begon. Mijn experiment is er te zeldzaam voor! Vanaf mijn draaistoel in mijn kantoor te New-York bevond ik mij plots duizenden eeuwen terug. Zoover ik weer is dit de eerste maal, dat iemand vrijwillig van alle moderne gemakken afstand doet, om tot het vóór-historische leven terug te keeren. Het is niettemin de eenige wijze om er zich een goed idee van te vormen. ☒ Een groote désillusie was de schaarschte van het wild. Het schijnt, dat elke zeven jaren de konijnen in deze streek geheel verdwijnen, en ik moet op het slechtste moment gekomen zijn. De overgebleven konijnen leggen een vervloekte geslepenheid aan den dag. Vaak volgde ik de sporen in de sneeuw en ik kwam dan tot op eenige centimeters voor mijn strik . . . en daarna ging het konijn links of rechts . . . en tot ziens! Gepasseerden nacht ging een groote eland, wiens sporen ik vond, voorbij mijn hut, tot op vijftig meter afstand. Hij had, zooals ik kon ontdekken, een groote omtrekkende beweging gemaakt, maar vermoedelijk is het niet kwaad, dat het zoo afliep, want de eland is speciaal bij nachtelijke excursies, als zijn vrouwtje slaapt, gevaarlijk en hij valt dan zelf aan. ☒ Een nieuwe desillusie was het fiasco, dat

ik leed, toen ik met pijl en boog schoot op een wezel, die mijn schuilplaats beschadigde. Toen ik het beest voor het eerst zag, dacht ik dat het een eekhoorn was. Nadat ik echter bemerkte waarmee ik te maken had, legde ik een stuk visch in de nabijheid van de hut en ik wachtte af. Wat ongerust geworden liep het dier een paar malen om de hut, maar het scheen gerustgesteld, daar het mij zeker voor een boom aanzag. Het bereikte 't stuk visch

en ik schoot. Glad er naast. Het eenige excuus is, dat de wezel nog minder trefkans biedt dan een eekhoorn. ☒ 29 October. — Nog vijf weken . . . ! Ik had moeten wachten met dit experiment, aldus McConnell weer, totdat de televisie volmaakt was; dan had ik, gezeten in mijn hut, het cinematografisch journaal kunnen volgen en het verdere wereldnieuws . . . . Waar om snorde vandaag een vliegtuig boven mijn hoofd? Misschien bracht het voedsel aan mijnwerkers honderden K.M. verwijderd. Het zal een economischer vervoermiddel zijn, dan het transport te water. Een feit blijft het, dat het vliegtuig mij in mijn voorhistorische leven heeft ontdekt. Men maakt zich nog zoo gemakkelijk niet van de beschaving los . . . . Want zal de hoofdconducteur van den Pullman-wagen bij mijn terugkeer toestaan, dat ik mijn huiden omhoud, waarvan de geur zich een mijl in den omtrek verspreidt? Zooveel vragen doemen op . . . . ☒ Weer regent het . . . het regent zoo, dat ik zelfs mijn konijnenstrikken niet heb kunnen inspecteren. Ik weet, wat er het gevolg van zijn zal; de vogels zullen mijn konijnen afkluisen en mij de beenen laten. En ziedaar, nauwelijks poogde ik aan andere dingen te denken, of ik maak me alweer bezorgd over mijn voedsel. Voedsel en vuur beteekenen alles voor mij. De glans der wereld is voor mij samengevat in het vuur, dat voor mijn hut brandt. Dit herinnert er mij aan, dat ik ook de opening van mijn hut zal moeten sluiten voor de groote sneeuwval komt opzetten. Als dat geschied is, zal ik uren en uren in absolute duisternis moeten doorbrengen. Mijn eenige gezellin zal de wezel zijn. ☒ 5 November. — Bij een nauwkeurig gewetensonderzoek heb ik me toch moeten bekenen, dat ik me tot nu toe te bangelijk heb getoond. En

dan nog te beweren, dat ik een voorhistorisch mensch ben! Ik heb een veel te veel zittend leven geleid en ik moet er nu op uit. ☒ Nadat ik dit besluit genomen had (waaraan ik concreten vorm wou geven, door onmiddellijk met pijl en boog en een fototoestel te vertrekken voor een groote expeditie) begon het juist te sneeuwen. Ik liet me er niet door weerhouden. Ik draaide de huiden om, zoodat de haren aan de binnenzijde vielen en de sneeuw er geen vat op had en ik begaf me op weg. ☒ Eenige dagen geleden had ik mij op den Washimeska een nieuw houtvlot gebouwd. Een paar centimeter ijs op de Washimeska zouden voldoende geweest zijn om een kano te verhinderen op den vloed te de- bethegen zou beteekenen, dat elke communicatie met de beschafte wereld voor mij onmogelijk geweest zou zijn. Ik stak nu den vloed over, afschrijven de stroom mij ongeveer tweehonderd meter deed afdrijven. Ik stelde mij voor den Washimeska te volgen tot ik bij eenige meren kwam, o.a. bij het Carcajoumeer, dat zich aan de Oostzijde bevond; in deze richting had ik mij nog niet gewaagd. Een smal pad volgend kwam ik bij een prachtige wildernis: de boomen leken als met wit kristal overgoten. Na twee en een half uur bereikte ik het eerste meertje. Op den zandigen oever lagen twee verwaarloosde kano's. De wind was echter zo sterk en de golven zoo woest, dat ik geen lust had er nu gebruik van te maken. Ik liep het meer om en langs den oever van de rivier weer naar huis. Deze streek leek me echter

veelbelovend en ik nam me voor er terug te keeren. ☒ En toen, op het meest onverwachte oogenblik, had de ontmoeting plaats tusschen mij en een zeer mooien, sterk-gehoornden eland, welke zich nabij den rivieroever had gewaagd: het gelukte mij hem te naderen en drie foto's te nemen. Daar ik hem niet kon treffen met mijn boog, welke nu totaal ongeschikt was, stelde ik me tevreden met het treffen door middel van mijn fototoestel. De eenige ver-

klaring, welke ik kan geven voor de rustige houding van den eland is, zoo besluit McConnell dit deel van zijn relaas, dat de eland mij, door mijn vreemde kleding, heeft aangezien voor een eland met twee beenen . . . .

GASTVRIJHEID DER INDIANEN

☒ Hoe spijt het me, geen geweer ter mijner beschikking gehad te hebben, toen ik van den oever af de vruchteloze pogingen gadesloeg, welke een gewonde eland aanwendde, om zich over het met ijs bedekte water in veiligheid te stellen. Eén goed schot en ik zou een einde hebben gemaakt aan zijn lijden, dat verschrikkelijk geweest moet zijn. ☒ Het dier liep op zijn achterpooten, waarvan er een gewond was en het probeerde door harde stooten met zijn voorpooten zich een weg door het ijs te banen; maar elke poging had slechts dit resultaat, dat het dier in steeds uitgeputter toestand kwam. Zelfs de kracht om weerstand te bieden aan den stroom, die ook de ijsschotsen wegdreef, ontbrak het beest en telkens opnieuw werd het door den stroom een flink eind weggevoerd. Toen het niet verder kon, was het zeker al veertig meter weggedreven en nog minstens tien meter scheidden het dier van den anderen oever. Ik kwam intijds om het te fotografeeren, terwijl het, krampachtig ademhalend, zich weer oprichtte en nogmaals probeerde land te bereiken. Eindelijk slaagde het dier er in! Een nieuwe foto toen het in het bosch verdween. Nooit zag ik een dier in zulke pijnlijke omstandigheden. ☒ Het was inmiddels donker geworden en het zag er naar uit, of het elk oogenblik kon gaan sneeuwen.

(Wordt vervolgd)

EEN STANDPLAATS VAN RICKSHAWS TE PEKING